

Protokół posiedzenia Zespołu ds. dorosłych osób niepełnosprawnych osób 12 grudnia 2014 r.

Spotkanie Zespołu ds. dorosłych osób niepełnosprawnych odbyło się 12 grudnia 2014 r. w Centrum Partnerstwa Społecznego „Dialog” przy ulicy Limanowskiego 23 w Warszawie. Posiedzenie Zespołu rozpoczęło się o godzinie 11.

Na posiedzenie zostało zaproszonych 58 osób. W spotkaniu wzięło udział 15 osób. Lista obecności stanowi załącznik do niniejszego protokołu.

Na wstępie Przewodnicząca Zespołu Pani Elżbieta Seredyn, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej przywitała przybyłych gości i przedstawiła porządek spotkania:

1. Informacja o wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 października 2014 roku (sygn. akt K 38/13) w sprawie prawa do świadczenia pielęgnacyjnego uzależnionego od daty powstania niepełnosprawności osoby wymagającej opieki (art. 17 ust. 1b ustawy o świadczeniach rodzinnych) oraz prawa do specjalnego zasiłku opiekuńczego uzależnionego od kryterium dochodowego (art. 16a ust. 2, 3, 4 i 5 ustawy o świadczeniach rodzinnych).
2. Informacja o wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 listopada 2014 roku (sygn. akt SK 7/11) w sprawie odmowy prawa do świadczenia pielęgnacyjnego – jeżeli inna osoba w rodzinie ma już ustalone prawo do dodatku rodzinnego do zasiłku rodzinnego, o którym mowa w art. 10, albo prawa do świadczenia pielęgnacyjnego na to lub inne dziecko w rodzinie – w przypadku rodziny dotkniętej niepełnosprawnością kilkorga dzieci (art. 17 ust. 5 pkt 4 ustawy o świadczeniach rodzinnych).
3. Omówienie przez Panią XXXXXXXX z „Koalicji Na Pomoc Osobom Niezależnym” projektu ustawy o pomocy osobom niezależnym.
4. Dyskusja.

Ad. 1. Informację na temat wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 października 2014 roku (sygn. akt K 38/13) w sprawie prawa do świadczenia pielęgnacyjnego uzależnionego od daty powstania niepełnosprawności osoby wymagającej opieki (art. 17 ust. 1b ustawy o świadczeniach rodzinnych) oraz prawa do specjalnego zasiłku opiekuńczego uzależnionego od kryterium dochodowego (art. 16a ust. 2, 3, 4 i 5 ustawy o świadczeniach rodzinnych) przedstawił Pan Olgierd Podgórski – Zastępca Dyrektora Departamentu Polityki Rodzinnej MPiPS. Pan Dyrektor omówił treść wyroku Trybunału Konstytucyjnego, który orzekł, że:

- Art. 16a ust. 2 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, zgodnie z którym prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego uzależnione jest od spełnienia kryterium dochodowego, jest zgodny z art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 69 Konstytucji.

- Art. 17 ust. 1b ustawy o świadczeniach rodzinnych, w zakresie, w jakim różnicuje prawo do świadczenia pielęgnacyjnego osób sprawujących opiekę nad osobą niepełnosprawną po ukończeniu przez nią wieku określonego w tym przepisie ze względu na moment powstania niepełnosprawności jest niezgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji.

Odnosząc się do rozstrzygnięcia dotyczącego art. 17 ust. 1b ustawy o świadczeniach rodzinnych, Pan Dyrektor podkreślił, że Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu zaznaczył, że wyrok nie stanowi podstawy do uchylenia decyzji, które już przyznały prawo do świadczenia pielęgnacyjnego oraz, że nie kreuje nowego prawa do żądania świadczenia przez opiekunów dorosłych osób niepełnosprawnych, jeżeli niepełnosprawność ich podopiecznych powstała już po okresie dzieciństwa. Ponadto Trybunał wskazał, że wykonanie ww. wyroku wymaga podjęcia niezbędnych oraz niezwłocznych działań ustawodawczych prowadzących do przywrócenia równego traktowania opiekunów dorosłych osób niepełnosprawnych. Trybunał wyraźnie wskazał 3 przesłanki jakimi ustawodawca powinien się kierować przy tworzeniu nowego systemu wsparcia dla osób niepełnosprawnych i ich opiekunów. Są to: uwzględnianie sytuacji dochodowej lub nawet majątkowej przy ustalaniu prawa do świadczeń, możliwość odmiennego kształtowania prawa do świadczenia pielęgnacyjnego dla osób sprawujących opiekę nad niepełnosprawnym dzieckiem, oraz konieczność zachowania praw nabytych.

Ad. 2. Następnie Pan Dyrektor Olgierd Podgórski przedstawił informację na temat wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 listopada 2014 roku (sygn. akt SK 7/11) w sprawie odmowy prawa do świadczenia pielęgnacyjnego – jeżeli inna osoba w rodzinie ma już ustalone prawo do dodatku rodzinnego do zasiłku rodzinnego, o którym mowa w art. 10,

albo prawa do świadczenia pielęgnacyjnego na to lub inne dziecko w rodzinie – w przypadku rodziny dotkniętej niepełnosprawnością kilkorga dzieci (art. 17 ust. 5 pkt 4 ustawy o świadczeniach rodzinnych).

Pan Dyrektor poinformował, że Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 17 ust. 5 pkt 4 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, w brzmieniu obowiązującym do 13 października 2011 r., w zakresie, w jakim uniemożliwia przyznanie prawa do świadczenia pielęgnacyjnego rodzicowi (opiekunowi faktycznemu), który rezygnuje z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania opieki, o której mowa w art. 17 ust. 1 tej ustawy, nad niepełnosprawnym dzieckiem, w sytuacji, gdy drugi z rodziców (opiekunów faktycznych) ma ustalone prawo do świadczenia pielęgnacyjnego na inne dziecko w rodzinie, jest niezgodny z art. 71 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji.

Skutkiem powyższego wyroku, osoby, które w przeszłości otrzymały decyzje o odmowie przyznania prawa do świadczenia pielęgnacyjnego na podstawie art. 17 ust. 5 pkt 4 ustawy o świadczeniach rodzinnych w brzmieniu obowiązującym do 13 października 2011 r., zgodnie z art. 145a ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 267, z późn. zm.), w terminie jednego miesiąca od dnia ogłoszenia wyroku Trybunału Konstytucyjnego, tj., zgodnie z art. 57 § 3 i 4 Kodeksu postępowania administracyjnego, do dnia 29 grudnia 2014 r. włącznie, mają prawo wnieść skargę o wznowienie postępowania. Natomiast jeśli chodzi o bieżący stan prawny, to brzmienie art. 17 ust. 5 pkt 4 jest inne niż to zakwestionowane przez Trybunał, ale co do zasady powieliła tę samą konstrukcję uniemożliwiającą przyznanie świadczenia pielęgnacyjnego w przypadku gdy inna osoba w rodzinie ma już w rodzinie ustalone takie prawo. Należy zauważyć, że w naszej opinii stosując wykładnię prokonstytucyjną, istnieje możliwość przyznania w takiej sytuacji świadczenia pielęgnacyjnego. Jednak jest to decyzja wyłącznie gminy, od której oczywiście służy stronie odwołanie do samorządowego kolegium odwoławczego, a następnie skarga do sądu administracyjnego. Oczywiście przy nowelizacji przepisów dotyczących świadczeń opiekuńczych przesłanka ta nie zostanie powtórzona.

Następnie Pani Minister Elżbieta Seredyn otworzyła dyskusję nad tym punktem porządku obrad Zespołu i zachęciła do zadawania pytań uczestników spotkania.

Pan XXXXXXXX: Czy nie można znieść kryterium dochodowego w przypadku gdy oboje małżonkowie są inwalidami albo np. jest rodzeństwo inwalidzkie i się wzajemnie sobą opiekują?

Odpowiada Pan Dyrektor Olgierd Podgórski: Podstawowa kwestia jest taka, że prawo do świadczenia pielęgnacyjnego przysługuje osobie z tytułu rezygnacji z pracy lub innego zatrudnienia bądź nie podejmuje tego zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny. Z tego względu prawo do świadczenia pielęgnacyjnego nie przysługuje osobie, która ma ustalone prawo do emerytury lub renty. Jeżeli chodzi o to zagadnienie to Trybunał Konstytucyjny się do niego nie odnosił w omawianych wyrokach.

Pan XXXXXXX Stowarzyszenie Społeczna Krajowa Sieć Ratownictwa: Podstawową kwestią, do której wciąż będą wracać opiekunowie jest brak przywrócenia odebranych w 2013 roku, praw nabytych. Zwracam też uwagę, że w uzasadnieniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego jest mowa o preferencyjnym traktowaniu dzieci nie ma zaś mowy o różnicowaniu opiekunów osób niepełnosprawnych.

Pan XXXXXXX: W jakim czasie możemy się spodziewać projektu ustawy, który uwzględniałby wyroki Trybunału Konstytucyjnego? Jak Ministerstwo przychyliła się do tej możliwości, na którą zwrócił w uzasadnieniu Trybunał, a dotyczącą różnicowania opiekunów osób niepełnosprawnych w zależności od tego, czy opiekują się dziećmi czy osobami dorosłymi? I co z kryterium dochodowym, czy w tym nowym systemie nadal będzie obowiązywać, tak jak teraz przy specjalnych zasiłkach opiekuńczych? A co z zaproponowaną ideą Premier Ewy Kopacz tzw. „złotówka za złotówkę”? Czy będziecie to wykorzystywać przy świadczeniach opiekuńczych?

XXXXXXXXX Warszawskie Forum Na Rzecz osób Niepełnosprawnych Intelktualnie: Chcę zwrócić uwagę, że PFRON tnie wydatki na placówki zajmujące się osobami niepełnosprawnymi intelektualnie. Czy nie jest tak, że środki, które mogłyby być wydane na te placówki są przeniesione na sfinansowanie świadczeń dla opiekunów niepełnosprawnych. Należy ukierunkować pomoc tam gdzie jest potrzebna.

Odpowiada Pan Dyrektor Olgierd Podgórski: w opinii MPiPS ustawa o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów całkowicie zrealizowała wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 grudnia 2013 r. , przywracając prawo do świadczenia na takich samych zasadach i w takiej samej wysokości, w jakiej to prawo osoby te utraciły w połowie roku 2013.

Trybunał Konstytucyjny wyraźnie wskazał w uzasadnieniu, że ustawodawca ma możliwość różnicowania opiekunów osób niepełnosprawnych ze względu na to, czy opieka jest sprawowana nad niepełnosprawnym dzieckiem czy osobą dorosłą. Czyli ustawodawca ma prawo do odmiennego uregulowania prawa do świadczenia pielęgnacyjnego w przypadku

opiekunów niepełnosprawnych dzieci w porównaniu z pozostałymi opiekunami osób niepełnosprawnych.

Obecnie trwają analizy wszelkich możliwych rozwiązań w zakresie nowego systemu świadczeń opiekuńczych. Trudno jest w tej chwili precyzyjnie określić kiedy będzie gotowy projekt ustawy i jaki będzie miał kształt. Prace nad zmianami trwają we współpracy z Kancelarią Prezesa Rady Ministrów, Rządowym Centrum Legislacji oraz Ministerstwem Finansów. Robimy wszystko aby zmiany zostały przygotowane bez zbędnej zwłoki. Jeżeli chodzi o kryterium dochodowe to też kwestia ta nie jest ostatecznie przesądzona, ale Trybunał wskazał w uzasadnieniu do wyroku z 21 października, że ustawodawca ma prawo wprowadzić taki mechanizm. Wydaje się nieuzasadnione kierowanie wsparcia z budżetu państwa do osób z wysokimi dochodami. Jeżeli chodzi o zapowiedź Pani Premier Ewy Kopacz, tzw. „złotówka za złotówkę”, to propozycja ta odnosiła się do zasiłków rodzinnych.

Następnie głos zabrała Pani XXXXXX, która odczytała pismo w sprawie konieczności szybkiej i bezzwłocznej realizacji wyroku z 21 października 2014 r. oraz o braku przywrócenia dla opiekunów dorosłych osób niepełnosprawnych utraconych praw nabytych.

W dalszej kolejności głos zabrał Pan XXXXXX, który stwierdził, że nie w pełni został zrealizowany wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 grudnia 2013 roku, ponieważ nie wszystkim przywrócono prawo do świadczenia pielęgnacyjnego, gdyż powinni oni otrzymywać świadczenie w kwocie w jakiej obecnie osoby pobierają świadczenie pielęgnacyjne wywalczone w Sejmie przez rodziców. Wszyscy opiekunowie osób niepełnosprawnych powinni mieć prawo do świadczeń w tej samej wysokości i na takich samych zasadach. Ponadto, zasiłek pielęgnacyjny nie powinien być przyznawany wszystkim osobom niepełnosprawnych, np. tylko z uwagi na ukończenie 75 roku życia. Stwierdził, że zgadza się z koniecznością istnienia kryterium dochodowego przy ustalaniu prawa do świadczeń dla opiekunów dorosłych osób niepełnosprawnych ale na cywilizowanym poziomie. Również powinno być kryterium dla rodziców opiekujących się dziećmi niepełnosprawnymi i pobierającymi świadczenie pielęgnacyjne. Kryterium powinno obowiązywać albo wszystkich opiekunów albo nikogo. Dodał, że jest również za poprzednio przygotowanym przez rząd projektem z 2013 roku który uzależnia wysokość świadczenia dla opiekuna od stopnia niesamodzielności osoby niepełnosprawnej, wymagającej opieki. Pomoc powinna być skierowana głównie do osób opiekujących się osobami niepełnosprawnymi niezdolnymi do samodzielnej egzystencji, którzy są najbardziej poszkodowani. Poparł pomysł wprowadzenia czeków, ale dla wszystkich osób niepełnosprawnych, bez wykluczenia osób na opiekę nad którymi pobierane jest świadczenie przez opiekuna.

Następnie zadała pytanie matka dziecka niepełnosprawnego: czy świadczenie pielęgnacyjne zmniejsza się w związku z uzyskaniem pełnoletności przez dziecko niepełnosprawne i ukończeniem nauki? Co z osobami, które opiekują się więcej niż jedną osobą niepełnosprawną ?

Odpowiedź na pytania udzielił Pan Dyrektor Olgierd Podgórski.

- prawo do świadczenia, na skutek wyroku TK, zostało przywrócone w wysokości takiej jakie było w momencie utraty tego świadczenia, czyli w kwocie 520 zł.

- Ministerstwo stało na stanowisku i namawiało do tego organy właściwe, żeby jak najszybciej były przyznawane zasiłki dla opiekunów za okres wsteczny, gdzie nie było konieczne przeprowadzanie wywiadów i dopiero później przeprowadzanie wywiadów i przyznawanie prawa do zasiłków dla opiekunów na bieżąco.

- w przypadku ukończenia przez dziecko niepełnosprawne 18 roku życia, to hipotetycznie, jeżeli zmieni się prawo w zakresie przyznawania świadczeń dla opiekunów w zależności od wieku osoby niepełnosprawnej, wymagającej opieki, to osoba opiekująca się dostanie świadczenie odpowiednie, przysługujące jej w związku z opieką nad dzieckiem i automatycznie przejdzie, po ukończeniu przez dziecko 18 roku życia, na świadczenie w związku z opieką nad dorosłą osobą niepełnosprawną. Ale będzie to dotyczyło tylko osób nowych.

- obecnie świadczenie pielęgnacyjne ma na celu częściową rekompensatę utraconych dochodów i przysługuje w jednej kwocie bez względu na liczbę osób niepełnosprawnych, którymi osoba się opiekuje.

Propozycja kolejnej osoby (nie przedstawiła się) aby w nowej ustawie precyzyjnie zdefiniować opiekuna osoby niepełnosprawnej. Zasada pomocniczości państwa nie jest właściwie realizowana, ponieważ państwo jest nieprzyjazne i osoby zwracają się do państwa z prośbą o pomoc w ostateczności.

Następnie głos zabrała Pani XXXXXX, Prezes Koalicji na Pomoc Niepełnosprawnym. W opinii organizacji zajmujących się niesamodzielną, niesamodzielną to trwała zależność w zaspakajaniu podstawowych potrzeb życiowych i podtrzymaniu codziennej aktywności życiowej od pomocy zewnętrznej. Natomiast opiekuna definiujemy jako osobę, która poza stosunkiem pracy świadczy pomoc. Ustawa o pomocy osobom niesamodzielnym nie dotyczy ustawy o świadczeniach rodzinnych. Dotyczy osób, które nie mogą skorzystać z ustawy o świadczeniach rodzinnych. Ustawa o pomocy osobom niesamodzielnym różni się od ustawy o świadczeniach rodzinnych w następujących kwestiach:

- opiekunem jest osoba faktycznie opiekująca się osobą niepełnosprawną i nie ma uwarunkowania od pokrewieństwa,
- nie ma warunku dochodu,
- decyzja przyznająca pomoc wydawana jest na osobę niesamodzielną, która decyduje o formie udzielanej jej pomocy i od kogo kupi usługi opiekuńcze.

Według tej ustawy osobami uprawnionymi miałyby być osoby z orzeczonym znacznym stopniem niepełnosprawności, gdzie byłby ustalany również poziom niesamodzielnności w ramach trzech stopni niesamodzielnności.

Ponadto, jeżeli członek rodziny będzie chciał uczestniczyć w tej opiece, to konieczne byłoby przeszkolenie członka rodziny w zakresie sprawowania opieki. Poza tym, ustawa zakłada sfinansowanie urlopów wypoczynkowych na opiekę nad chorym członkiem rodziny, prawo do urlopu wytchnieniowego. Opiekunami mogą być osoby pozostające w zatrudnieniu lub uprawnione do rent lub emerytur. Świadczenia pieniężne kierowane są do osoby niepełnosprawnej, a nie do opiekuna. Osoby niespokrewnione, aby opiekować się osobą niesamodzielną i otrzymywać z tego tytułu świadczenia, będą musiały przejść szkolenie w szerszym zakresie niż członek rodziny osoby niepełnosprawnej.

Głos zabrała Przewodnicząca, Pani Minister Elżbieta Seredyn i rozpoczęła etap pytań do osób zasiadających w Prezydium.

1. Co dzieje się z postulatami sformułowanymi podczas spotkania Zespołu w dniu 13 maja 2014 roku ?
2. Do kiedy można złożyć na ręce Pani Minister zarysy projektu obywatelskiego ?
3. Czy dziecko może otrzymać świadczenie pielęgnacyjne w sytuacji, kiedy niepełnosprawność rodzica powstała w dzieciństwie?

Na pytania odpowiada Pan Dyrektor Olgierd Podgórski.

Ad. 1. Postulaty Zespołu są analizowane i jeżeli zostaną zaakceptowane przez Radę Ministrów, to będą dołączone do projektu. Również w projekcie tym zostaną uwzględnione wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 października i 18 listopada br. Projekt ustawy zostanie przedstawiony do opinii członkom Zespołu. Przewidujemy, że wstępny projekt będzie gotowy na początku następnego roku.

Ad. 2. Projekt obywatelski można złożyć w każdej chwili, ale nie do Pani Minister tylko do Sejmu RP. Projekt obywatelski musi mieć 100 tysięcy podpisów.

Ad. 3. Świadczenie pielęgnacyjne przysługuje dziecku w związku z opieką nad rodzicem, którego niepełnosprawność powstała w dzieciństwie.

Kolejne pytania.

1. Dlaczego jest różnica między opiekunami ? Opiekuję się mamą i nie mogę podjąć zatrudnienia. Teraz nie przysługuje mi żadne świadczenie dla opiekuna. Dopiero od 1 stycznia 2015 roku otrzymam prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego kiedy nie będzie już obowiązywał warunek rezygnacji z pracy.

Odpowiada Pan Dyrektor Olgierd Podgórski – zgodnie z obowiązującym prawem, do końca 2014 roku nie przysługuje Pani specjalny zasiłek opiekuńczy ponieważ nie spełnia Pani warunku faktycznej rezygnacji z pracy wówczas, kiedy osoba niepełnosprawna legitymowała się już znacznym stopniem. Ustawa została znowelizowana na wiosnę tego roku, z terminem wejścia w życie zapisu dotyczącego wykreślenia warunku rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej od 1 stycznia 2015 roku.

2. Jakie jest stanowisko rządu wobec projektu przedstawianego przez Senatora Augustyna, skąd mają być pieniądze na realizację tej ustawy, czy może te pieniądze będą wzięte ze środków na realizację ustawy o świadczeniach rodzinnych ?

Dyrektor Podgórski udzielił wyjaśnień, że projekt firmowany przez Senatora Augustyna nie jest procedowany i nie ma do niego żadnego stanowiska rządu.

Pani Minister Elżbieta Seredyn poinformowała, że Pan Minister Jarosław Duda, Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych, pozytywnie ocenił powyższy projekt, wpisujący się w program polityki senioralnej, nad którym nadal z pewnością będą toczyły się dalsze prace.

Przewodnicząca Zespołu, Pani Minister Elżbieta Seredyn złożyła członkom Zespołu życzenia świąteczne i zakończyła spotkanie Zespołu.